

**І.С.Гонтаренко,**

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки та  
іноземної філології

Харківського національного економічного університету  
ім. С. Кузнеця

## **ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ ПРОЕКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ**

**Постановка проблеми.** Одним з найбільш революційних досягнень за останні десятиліття, що значно вплинуло на освітній процес в усьому світі, стало створення всесвітньої комп'ютерної мережі, що отримала назву Інтернет (у буквальному перекладі – «міжнародна мережа» (англ. international net)). Використання Інтернету з навчальною метою є абсолютно новим напрямом загальної дидактики і методики, оскільки відбуваються зміни, що стосуються всіх сторін навчального процесу, починаючи від вибору прийомів і стилю навчання, закінчуючи зміною вимог до академічного рівня студентів.

**Аналіз останніх досліджень.** Проведений аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що проблему застосування Інтернету в навчальному процесі досліджують в таких аспектах, як розроблення теоретико-методологічних засад модернізації освіти в умовах запровадження інтернет-технологій (А. А. Андрєєв, В. Ю. Биков, М. Ю. Бухаркіна, В. В. Гриншкун, М. В. Моїсєєва, О. В. Овчарук, Є. С. Полат, О. В. Співаковський, В. П. Тихомиров, С. О. Христочевський, А. В. Хуторської та інші), висвітлення шляхів їх застосування у практиці навчання (Н. Р. Балик, Л. В. Брескіна, Н. П. Дементієвська, Г. В. Жабєєв, М. Ю. Кадемія, С. Г. Литвинова, Є. Д. Патаракін, Г. В. Стеценко, О. М. Шимон, Л. О. Флегантов та інші).

**Формування цілей статті.** Мета роботи – проаналізувати сутність використання можливостей інтернет-ресурсів при викладанні гуманітарних дисциплін, з'ясувати особливості використання освітніх інтернет-ресурсів, визначити сучасні засоби інтернет-комунікації, що дають можливість швидкого обміну навчальною інформацією, взаємодії між учасниками навчальних проектів. Для вирішення вказаної мети поставили такі **завдання**: проаналізувати різні класифікації ключового поняття "інтернет-ресурси", розглянути специфіку застосування інтернет-ресурсів, проаналізувати теоретичні засади інтернет-ресурсів.

**Виклад основного матеріалу.** Безперечно, Інтернет відкриває нові шляхи і дає широкі можливості для диференціації й індивідуалізації навчання, всебічної активізації творчих, пошукових, особистісно-орієнтованих, комунікативних форм навчання, сприяє підвищенню його ефективності, мобільності й відповідності запитам професійної діяльності.

Безсумнівно, мережа забезпечує такі дидактичні можливості, корисні для навчання студентів: 1) публікацію навчально-методичної інформації в гіпермедійному вигляді; 2) спілкування між суб'єктами й об'єктами навчального процесу в Інтернеті; 3) он-лайн доступ до інформаційних ресурсів, віддалених бібліотечних каталогів і файлів електронних бібліотек, до файлів користувачів, а також до баз даних і знань; 4) дистанційне використання віддалених обчислювальних ресурсів і дистанційних лабораторних завдань. Саме ці можливості дозволяють широко використовувати Інтернет у системі професійної підготовки студентів [1].

У науковій літературі, окрім терміна «інтернет-ресурси», вживають такі синонімічні поняття, як «мережеві ресурси», «веб-ресурси» тощо [1]. Оскільки у дослідженні використовуємо поняття «освітні інтернет-ресурси», то пропонуємо таке його визначення: освітні електронні ресурси, які розміщено у веб-просторі локальної чи глобальної мережі у

вигляді різних форматів (текстових, графічних, звукових, відеоформатів та ін.) [8].

Як відомо, інформаційні ресурси мережі створюються її користувачами для різних цілей і не проходять попередньої експертизи, тому застосування таких ресурсів у навчальному процесі неможливе без аналізу надійності джерела, актуальності й достовірності представленої інформації. Різномовність, різнотипність, різноформатність ресурсів глобальної мережі потребує наявності вмінь застосовувати спеціалізовані технологічні засоби для роботи з ними. На погляд С. Д. Криштоф, користувачеві необхідно систематизувати й поглибити власні знання мережі, розвинути інформаційно-пошукові, інформаційно-аналітичні, інформаційно-технологічні вміння, які є ключовими для роботи з інтернет-ресурсами [1].

Безперечно, для вихідної інформації освітніх інтернет-ресурсів, що застосовується в інформаційно-аналітичних дослідженнях, характерні такі вимоги: достовірність (точність передачі, підкріплення джерелами); об'єктивність (відсутність перекручень і сторонніх оцінок); однаковість (відсутність суперечностей між даними, одержаними з різних сайтів); актуальність; релевантність (відповідність інформаційним запитам на неї); повнота інформації (висвітлення всіх аспектів поставленої проблеми); достатність (кількість наданої інформації має бути достатньою для розв'язання поставленого завдання, але без надлишкових відомостей) [3].

Педагогічний аспект проблеми використання освітніх інтернет-ресурсів характеризується змістом інформаційних відомостей, які є у просторі Інтернету, педагогічними завданнями, що вирішуються при цьому, рівнем технології та інформаційної культури користувача. Дійсно, Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної студентам інформації, у будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет і журналів, необхідну літературу тощо [7].

Загальновідомо, що Web – це величезний інформаційний простір, в якому користувачу доступні незліченні архіви документів, пов’язаних між собою посиланнями. Такі документи прийнято називати гіпертекстовими, а посилання – гіперпосиланнями. Інформація в WWW може бути представлена у вигляді текстів, графіки, звуку або відеозображення. На сьогодні WWW залишається найпопулярнішим сервісом, завдяки якому Інтернет є джерелом інформації, фантастичним за своїми обсягами і спроможним надати велику інформаційну підтримку, зокрема на стадії пошуку базової інформації.

За допомогою браузерів відбувається перегляд змісту веб-сайтів, реєстрація на освітніх сайтах, вхід в онлайнві віртуальні бібліотеки тощо. Практично кожна веб-сторінка містить посилання на інші сторінки з інформаційними ресурсами. Крім того, існують пошукові сервери, за допомогою яких можна знайти потрібну інформацію в мережі. Розміщені в Інтернеті матеріали містять відео-, аудіопрезентації, а також посилання на спеціально розроблені для цих цілей сайти, наприклад веб-квести. Усі ці матеріали можуть бути переглянуті й вивчені учнями за допомогою браузерів. У системах типу Internet Explorer передбачена можливість використання активних каналів для оформлення передплати на потрібні веб-сайти, інформація з яких автоматично завантажується у комп’ютер користувача [7].

Отже, використання сучасних освітніх інтернет-ресурсів дає змогу:

- удосконалити процес вивчення навчального матеріалу з дисципліни;
- значно активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів шляхом застосування різноманітних форм, видів та способів подання теоретичного, практичного, довідкового матеріалів;
- ефективно застосовувати сучасні гіпертекстові та гіпермедіа технології в навчальному процесі;

– систематично проводити діагностику інтелектуальних можливостей студентів, а також визначати рівень їхніх знань, умінь та навичок, готовність до певного виду діяльності;

– здійснювати управління навчальним процесом, автоматизувати процеси контролю результатів навчання, тренування, тестування, генерувати завдання залежно від інтелектуального рівня кожної особистості, рівня знань, умінь, навичок;

– забезпечити умови для самостійної навчальної діяльності, самонавчання, саморозвитку, самовдосконалення, самоосвіти, самореалізації;

– працювати в сучасних телекомунікаційних середовищах, забезпечити управління інформаційними потоками даних [8, с. 28–29].

Інтернет пропонує широкий вибір сучасних засобів комунікації, у тому числі: електронна пошта, блоги зі зворотним зв'язком, соціальні мережі, такі як «Twitter», «Facebook» та програмне забезпечення «Skype». За допомогою сучасних засобів Інтернету стає можливим онлайн-доступ до навчальної інформації, обмін нею учасниками проектів незалежно від їх диспозиції. Як засвідчує наведений перелік, сучасні інтернет-ресурси як засоби нової комунікації набувають специфічного значення в навчальному процесі. Таким чином, Інтернет є важливим засобом виконання проектних завдань, навчальних проектів, що свідчить про значні його дидактичні можливості в гуманітарній освіті.

Дійсно, актуальним є застосування такого програмного забезпечення, як Skype. Skype – сучасний програмний продукт, що є засобом комунікації в мережі Інтернет, створений для забезпечення аудіо-та відеозв'язку між користувачами, а також для миттєвого обміну повідомленнями. Skype надає можливість швидкого передавання файлів і текстових документів, що зручно використовувати з метою звітності. Ще однією перевагою Skype є трансляція робочого стола співрозмовників. Така функція дає можливість співрозмовникам одночасно працювати над

текстовими документами, обговорюючи їх, допомагає користуватись різним програмним забезпеченням для підготовки презентацій, відеороликів, фотографій, креслень, схем, структур, графіків, таблиць тощо.

За допомогою такої функції Skype можна швидко й наочно показати співрозмовникові, як працювати з певною програмою або інтернет-ресурсом. Функція також може бути дуже корисна для спільної роботи над різного роду проектами й наочних консультацій. Таким чином, можна транслювати відеоролики, фотографії, роботу з текстовими документами, консультувати тощо. Ще Skype дозволяє провести педагогічні чат-наради й чат-конференції, що зручно використовувати для дистанційних дискусій, обговорення проблемних питань, проблемних тем та з метою короткої звітності про виконану роботу. Чат-конференції можна використовувати з метою надання групових та індивідуальних консультацій [9].

Сучасною є комунікація в соціальній мережі з сервісом мікроблогінгу Twitter, що основана на розміщенні коротких повідомлень, яких виявилось достатньо для того, щоб обмінюватися ідеями, брати участь у міжнародних проектах і навчатися в процесі спілкування. Перелічимо основні переваги використання мікроблогінгу Twitter: 1) відсутність соціальної ізоляції при пошуку відповіді (студент не залишається наодинці з поставленим перед ним завданням); 2) швидкість отримання відповідей; 3) різноманітність відповідей з прикладами і посиланнями на онлайн-ресурси (наприклад, студент працює над створенням проекту, презентації і не знає, як додати інформацію до слайдів, він пише своє питання в Twitter для учасників своєї групи і отримує відповіді, де вказано різні онлайн-ресурси з прикладами, що пояснюють, як додати інформацію до демонстрації слайдів, і згодом студент виконує завдання); 4) швидке поширення корисної інформації серед одногрупників (наприклад, студенти знайшли гарний відеоресурс на Youtube з тематики онлайн-проектів, що вивчаються, і розмістили

послання на нього в Twitter для учасників своєї групи); 5) підтримання дистанційного навчання (наприклад, викладачі виїхали на конференцію, але завдяки Twitter можуть залишати інструкції студентам і обговорювати почуте на конференції); 6) реалізація «живого» спілкування; 7) отримання консультацій від фахівців (наприклад, студент ставить у Twitter запитання про наявність роботи для програмістів мовою COBOL і отримує відповіді відразу від декількох IT-фахівців із вказівкою посилань на корисні ресурси і контакти, які можуть допомогти студентові при проведенні наукового дослідження).

Відомою є соціальна мережа Facebook – одна з найбільш популярних полімовних соціальних мереж. У травні 2012 року в соціальній мережі Facebook була створена сторінка «Facebook в освіті», головна мета якої – пояснити викладачам, учителям, студентам, учням і їхнім батькам, як можна використовувати Facebook у школах і університетах, залучати їх до участі в спільних онлайн-проектах. Ця соціальна мережа планує подальше розширення сервісів для організації роботи вчителів і викладачів з учнями, студентами і їхніми батьками. Останнім часом спостерігається об'єднання деяких освітніх соціальних мереж із Facebook. Зокрема, в співпраці з Facebook освітній фонд Дж. Лукаса (George Lucas) розробив соціальну мережу Edutoria, головна мета якої – допомагати навчальним закладам створювати і впроваджувати соціальні медіа-засоби в навчальний процес. Головною мотивацією Дж. Лукаса при розробленні мережі Edutoria стала, за його словами, «...ізоляваність традиційної освіти від реального життя і абстрактність навчальних планів, а також гостра необхідність викладачів і студентів в пошуку ресурсів і отриманні порад від експертів за межами класної кімнати».

Останнім часом широкого використання набув один з найпопулярніших методів дистанційного навчання – вебінар. Цей термін утворено від слів «web» та «seminar». Застосовують його для позначення різних онлайн-заходів: семінарів, конференцій, дискусій, зустрічей,

презентацій, а в деяких випадках – тренінгів та мережевих трансляцій тих чи інших подій. У ході вебінару зв'язок між учасниками підтримується через Інтернет, за допомогою встановленого на комп'ютері або спеціального веб-додатку.

Як відомо, вебінари – це формат заходів, що має велику кількість незаперечних переваг, особливо для корпоративного навчання. Важливо й те, що будь-який вебінар з легкістю може бути записаний і згодом використаний для безлічі цілей – формування внутрішньої корпоративної бібліотеки знань, викладання в Інтернет у відкритий для всіх чи тільки для учасників доступ. Ще одна перевага вебінарів полягає в тому, що в одному заході цього формату може брати участь значно більше людей, ніж в очному семінарі або тренінгу. Обмеження кількості учасників зумовлено тільки можливостями того чи іншого технологічного рішення та умовами користування ними.

Переваги використання вебінарів:

1) економія коштів. Не потрібно платити за оренду залу, харчування, друковані матеріали, транспортні витрати;

2) масштаб аудиторії. У вебінарі може брати участь необмежена кількість учасників. За винятком тих випадків, коли мова йде про тренінг. У процесі тренінгу викладач повинен не тільки видавати інформацію, а й отримувати її. Зокрема, відстежувати реакції аудиторії та оперативно адаптувати форму подавання інформації для забезпечення виконання навчального проекту;

3) прямий доступ до допоміжних бібліотек. У процесі навчання студент може відвідати будь-яке сховище даних он-лайн, зазначених у вебінарі. Це також зручно для викладача, який може заздалегідь підготувати необхідні посилання на зовнішні ресурси;

4) легка архівація. Вебінар легко може бути збережений, заархівований, розміщений на веб-ресурсі або електронному носії та



наданий на вимогу. Більш того, з матеріалів вебінару цілком можна створити електронний курс.

Проте, окрім переваг, необхідно розглянути і обмеження, яких не можна уникнути в умовах проведення онлайн-семінарів:

1) особистісний контакт. Немає факту фізичної присутності інших людей. Відповідно, процес тренування майже не можливий: учасник не відчуває реакції інших людей на свої прояви;

2) обмежена можливість тренування. Не можливо ефективно тренувати очну комунікацію в умовах її відсутності. Втрачається можливість ефективно проводити групові та парні вправи, знижується рівень персональної відповідальності, втрачається ефект переживання особистого досвіду, учасники позбавлені можливості моделювати свої стратегії в умовах живого спілкування.

Отже, технологія вебінарів надає потужний функціонал для реалізації навчального процесу та має значні дидактичні можливості, але і досі вони залишаються цілком порівнюваними з можливостями традиційного навчання. Одним із найбільш потужних сервісів для проведення вебінарів з підтримкою відео є платформа BigBlueButton: відео- та аудіозв'язок, зображення, слайдові презентації, опитування та голосування, дошки для малювання та коментарів, текстовий чат, спільне користування додатками. Єдине, чого у вебінарі може не вистачати, – це особистісний компонент, психологічний контакт між викладачем та студентами. Тому виникає комплекс послідовних завдань, на вирішення яких доцільно спрямувати подальші наукові розвідки.

Також одним із найбільш доцільних у використанні в педагогічній практиці є мережевий щоденник, тобто блог. Термін «блог» походить від англ. blog (web loggin) – мережевий журнал або щоденник подій.

Блоги – це досить короткі записи (пости) тимчасової значущості, відсортовані у зворотному хронологічному порядку, які містять особисті думки, матеріали автора. Найбільш цікавою для вчителя є інтерактивність

блогів – це можливість розміщення автором навчальної інформації у будь-якому вигляді, яку інші відвідувачі можуть використовувати, коментувати, оцінювати, тобто брати участь у формуванні електронних ресурсів.

Блог відрізняється від сайта (хоча, нагадуємо, блог є його різновидом) тим, що: блог більш персоніфікований, тобто записи блогу найчастіше є роздумами однієї людини (блогера), ніж статті сайта, де інформація подана у безособовому вигляді, офіційно; найголовніше – блог частіше оновлюється постами, тобто це стрічка повідомлень, що динамічно змінюється; блог обов'язково містить можливість публікації відгуків та коментарів відвідувачів, що робить їх середовищем мережевого спілкування; до дизайну блогу висувають не такі жорсткі вимоги, як до зовнішнього вигляду сайта.

Особливості блогу:

- кожен пост блогу має свою URL-адресу, за якою можна до нього звернутися;
- відразу після тексту поста розміщується запрошення до публікації коментарів;
- визначати тему блогу чи ініціювати обговорення на сторінках блогу можуть тільки його автори;
- головна сторінка містить лише останні пости, попередні можна переглянути в архіві;
- редагування блогу здійснюється за допомогою звичайного браузера.

Використання блогів в освітній діяльності надає учасникам спілкування низку переваг та відкриває безліч цікавих можливостей. Дедалі більше викладачі використовують інтернет-ресурси з метою урізноманітнення роботи, трансляції певних знань не тільки в аудиторії, а й за її межами, зокрема у блогах [3; 4].

Як свідчить практика, найпоширенішими системами управління освітніми інтернет-ресурсами на сьогодні є сайти. З кожним днем освітніх

сайтів стає дедалі більше, вони мають різну структуру, зміст, призначення, тому для зручності використання їх доцільно подати у вигляді тематичних груп. Ураховуючи різноманітність та постійний розвиток технологій функціонування освітніх сайтів, зробити їх універсальний тематичний поділ досить складно, але дослідники все ж виділяють певні категорії.

З огляду на це важливо наголосити, що проблемою тематичного поділу освітніх сайтів Інтернету займалося багато дослідників. Зокрема, О. В. Резіна пропонує такий тематичний поділ освітніх ресурсів мережі:

- наукові й науково-популярні матеріали (електронні бібліотеки, електронні версії наукових і науково-популярних періодичних видань, новини науки і техніки тощо);
- довідкові матеріали (веб-словники, енциклопедії, довідники);
- освітні матеріали (сайти, присвячені проблемам освіти, методичні розробки, дистанційні курси, проектні програми тощо);
- пізнавальні матеріали (електронні версії пізнавальних журналів і газет, тематичні сайти, віртуальні музеї) [6].

На наше переконання, обізнаність студентів з питань освітніх інтернет-ресурсів сприятиме набуттю ними основних знань і вмінь, потрібних для використання інтернет-ресурсів у навчанні: інформативних, необхідних для роботи з інтернет-ресурсами, інструментами і комунікаціями (вміння модифікувати, комбінувати різні інтернет-ресурси, адаптувати їх до змісту і мети навчання, опановувати функції Інтернету, налаштовувати засоби інтернет-комунікацій тощо); педагогічних, що дають змогу з'ясувати значущість Інтернет-ресурсів як у контексті підвищення результативності навчання, так і в контексті його гуманізації (вміння здійснити аналіз педагогічної якості інтернет-ресурсу або інструменту, аргументувати переваги його застосування для досягнення певної педагогічної мети тощо); методичних, опанування яких надає можливість ефективно застосовувати інтернет-ресурси в навчальному

процесі (вміння конкретизувати мету і спосіб її застосування у професійній діяльності, організувати проектну діяльність тощо).

Так, студенти можуть опанувати сучасний педагогічний інтернет-інструментарій загального і предметного спрямування, усвідомити завдання, які він допомагає вирішувати, оволодіти прийомами його використання, набути вмінь застосовувати інтернет-комунікацію для організації різних форм навчальної діяльності, створювати каталоги предметних освітніх інтернет-ресурсів тощо [5; **6** **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Отже, для оптимального та ефективного використання мережевих ресурсів з навчальною метою потрібна значна системна робота, результати якої дозволять визначити загальні та конкретні принципи роботи, критерії відбору інтернет-ресурсів, сайтів і матеріалів, а також суттєво оновити арсенал методичних засобів і прийомів.

З огляду на це у роботі з інтернет-ресурсами змінюється і роль педагога, основне завдання якого – підтримувати і спрямовувати розвиток особистості студентів, їх творчий пошук у процесі проектної діяльності. Стосунки зі студентами будуються на принципах співпраці та спільної творчості.

**Висновки.** За допомогою сучасних засобів комунікації – електронної пошти, пошукових систем, блогів, соціальних мереж «Twitter», «Facebook» та програмного забезпечення «Skype» – став можливий миттєвий обмін інформацією, повідомленнями між учасниками проекту з різних куточків світу. Таким чином, Інтернет є важливим засобом виконання навчальних проектів, який значно розширює освітні можливості.

#### **Список використаних джерел:**

1. Гонтаренко І.С. Формування проектної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін засобами інтернет-ресурсів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ірина Сергівна Гонтаренко. – Х., 2016. – 296 с.

2. Криштоф С. Д. Підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до використання Інтернет-підтримки у процесі навчання старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. Д. Криштоф. – Харків, 2012. – 20 с.
3. Левин Я. М. Ответы на актуальные вопросы по Internet / Ян Маргарет Левин. – К. : НИПФ «Диасофт ЛТД», 1996. – 384 с.
4. Мировая сеть Интернет: уменение в науке и бизнесе / Ю. М. Горностаев, В. Н. Гурин. – М. : Просвещение, 1994. – 136 с.
5. Овсяна Н. Г. Ресурси Інтернет для вивчення англійської мови / Н. Г. Овсяна / Англійська мова та література.– К, 2008. – № 19–21. – С. 47–49.
6. Резіна О. В. Формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь учнів старшої школи в процесі навчання інформатики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ольга Василівна Резіна. – К., 2005. – 234 с.
7. Стеценко Г. В. Освітні веб-ресурси та їх класифікація / Г. В. Стеценко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2007. – № 6 (62). – С.23–26.
8. Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Галина Володимирівна Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – 177 с.
9. Ahmad K. Computers, Language Learning and Language Teaching / K. Ahmad, G. Corbett, M. Rogers. – Cambridge: Cambridge University Press, 1985. – 109 p.